

ACTA MVSEI APVLENSIS

APVLVM L

series *ARCHAEOLOGICA ET ANTHROPOLOGICA*

Fondator

ION BERCIU

Editor

GABRIEL T. RUSTOIU

Colegiul editorial

RADU ARDEVAN - Universitatea „Babeş-Bolyai”, Cluj-Napoca

NIKOLAUS BOROFFKA - Deutsches Archäologisches Institut, Berlin

DANIEL DUMITRAN - Universitatea „1 Decembrie 1918”, Alba Iulia

NICOLAE GUDEA - Cluj-Napoca

VALER MOGA - Universitatea „1 Decembrie 1918”, Alba Iulia

CHRISTOPHER F. E. PARE - Universitatea „Johannes Gutenberg”, Mainz

ZENO KARL PINTER - Universitatea „Lucian Blaga”, Sibiu

MARIUS PORUMB - Institutul de Arheologie și Istoria Artei, Cluj-Napoca

VOLKER WOLLMANN - Obrigheim

Colegiul de redacție

HORIA CIUGUDEAN - director

ILIE LASCU - secretar de redacție

RADU OTA - membru

CONSTANTIN INEL - membru

GENU POP - webmaster

Adresa de corespondență:

MUZEUL NAȚIONAL AL UNIRII

510010 ALBA IULIA

Str. Mihai Viteazul, 12-14

Tel. 0258/813300

revista.apulum@yahoo.com

www.mnuai.ro; www.muzeuluniriialba.ro; www.anuarulapulum.ro

Correspondence address:

MUZEUL NAȚIONAL AL UNIRII

RO – 510010 ALBA IULIA

Mihai Viteazul St., 12-14

Tel. (+40) (258) 813300

© 2013 MUZEUL NAȚIONAL AL UNIRII, ALBA IULIA

ISSN – 1013-428X

ISSN – 2247 – 8701

ISSN-L – 2247 – 8701

ACTA MVSEI APVLENSIS

APVLVM

XL

series *ARCHAEOLOGICA ET ANTHROPOLOGICA*

ALBA IULIA

MMXIII

Tehnoredactare: ILIE LASCU

Traducerea și verificarea textelor în limba engleză: ADINA GOȘA

Textele nepublicate nu se restituie.

S U M A R

CONTENTS – SOMMAIRE – INHALT

VASILE MOGA, Jubileu Apulum L.....	IX
------------------------------------	----

STUDII – STUDIES

SABIN ADRIAN LUCA, FLORENTINA MARȚIȘ, ANAMARIA TUDORIE, ADRIAN LUCA, „Consacrarea ritualică” a primei colonizări neolitice din România Sanctuarul de gropi de la Cristian I, județul Sibiu. Partea I. Fundarea.....	1
<i>“The ritual Consecration” of the first Neolithic Colonization from Romania The Pits Sanctuary from Cristian I, Sibiu County Part I. The Foundation.....</i>	12
MARIUS – MIHAI CIUTĂ, O locuință vinčiană timpurie descoperită la Limba-Oarda de Jos – Șesu Orzii (Jud. Alba).....	23
<i>An early Vinča House from the archaeological Site Limba- Oarda de Jos - Șesu` Orzii (Alba County).....</i>	32
CRISTIAN IOAN POPA, GRUIA TRAIAN FAZECAȘ, Contribuții la cunoașterea etapei finale a culturii Coțofeni în Crișana. Așezarea de la Tășad (Jud. Bihor).....	47
<i>Contributions to the Research of final Stage of Coțofeni Culture in Crișana. The Tășad Settlement (Bihor County).....</i>	64
SÁNDOR BERECKI, ZOLTÁN CZAJLIK, LÁSZLÓ RUPNIK, Aerial archaeological Prospection on the middle Course of the Mureș River and adjacent Areas.....	87
<i>Prospecții arheologice aeriene pe cursul mijlociu al râului Mureș și zonele învecinate.....</i>	97
RADU ARDEVAN, La rhétorique dans la société daco-romaine.....	111
<i>Retorica în societatea daco-romană.....</i>	115
DOINA BENEĂ, Câteva observații privind depozitul de sare de la Apulum.....	119
<i>Einige Bemerkungen über der Salzspeicher aus Apulum.....</i>	124
RADU CIOBANU, Text, imagine, mesaj – considerații epigrafice, iconografice și stilistice asupra unor piese votive de la Apulum.....	127
<i>Texte, image, message – considérations d'épigraphie, d'iconographie et de style sur quelques pièces votives d'Apulum.....</i>	142

NICOLAE GUDEA, Contribuții la cunoașterea armamentului roman din Dacia. Despre arme pentru lupta la distanță din castrul pentru legiune de la Potaissa/Turda și zona aferentă lui.....	151
<i>Beiträge zur Kenntnis der römischen Bewaffnung aus Dakien. Über die Waffen für den Fernkampf aus dem Legionslager von Potaissa/Turda und dem dazugehörigen Gebiet.....</i>	156
GHEORGHE ANGHEL, Construcții de apărare executate de Giovanni Morando Visconti în cetatea medievală de la Alba Iulia la sfârșitul secolului al XVII-lea și începutul celui de al XVIII-lea.....	167
<i>Travaux de fortification exécutés par Giovanni Morando Visconti dans la cité médiévale d'Alba Iulia à la fin du XVII-e et le début du XVIII-e s.....</i>	178

FONTES

GABRIEL BĂLAN, Un celt de bronz descoperit la Pâclișa (Mun. Alba Iulia).....	181
<i>A bronze socketed Axe discovered at Pâclișa (Alba Iulia Municipality)</i>	185
BEATRICE CIUTĂ, ANCA TIMOFAN, An archaeobotanical Analysis on charred Seeds recovered from a Roman House excavated in the southeastern Area of Municipium Septimium Apulense (St Francis of Paola Raveline).....	191
<i>Analiza arheobotanică a semințelor carbonizate recuperate dintr-o locuință romană din zona sud-estică a Municipium Septimium Apulense (Ravelinul Sf. Francisc de Paola).....</i>	197
OVIDIU OARGĂ, ADRIAN BOLOG, Alte noi descoperiri monetare din necropola romană de la Apulum, Dealul Furcilor – „Podei” (2008 – 2012).....	207
<i>New Roman coins from Dealul Furcilor-”Podei” Necropolis.....</i>	221
AUREL DRAGOTĂ, Inele cu placă decorată cu cerculețe cu punct inclus.....	241
<i>Rings with Plate decorated with Circles and central Point.....</i>	245
SZILÁRD SÁNDOR GÁL, Analiza osteologică a mormântului avar de la Măgina, Jud. Alba.....	255
<i>Osteological Analysis of the Avaric Grave from Măgina, Alba County.....</i>	258

RECENZII ȘI NOTE DE LECTURĂ
REVIEWS AND READER'S NOTES

HORIA CIUGUDEAN, Eugen Sava, Elke Kaiser, <i>Poselenie s „zolnicami” u cela Odaia-Miciurin, Respublica Moldova (Arheologhicesne i estestvennonaucinie issledovaniia)/ Die Siedlung mit “Aschenhügeln” beim Dorf Odaia-Miciurin, Republik Moldova (Archäologische und naturwissenschaftliche Untersuchungen)</i> , Biblioteca “Tyragetia” XIX, Chișinău, 2011.....	261
DOINA BENEĂ, Mihail Zahariade, <i>The Thracian in the Roman Imperial Army from the First to the Third Centuries A.D. Auxilia</i> , Mega, Cluj-Napoca, 2009.....	264
Lista autorilor	269

JUBILEU - APULUM L

Anuarul științific editat de Muzeul Național al Unirii, revista *Apulum* împlinește o cifră rotundă, respectiv a ajuns la cel de-al cincizecilea număr al său.

O retrospectivă și în egală măsură o istorie a acestui "ambasador" al instituției albauliene, în țară și dincolo de fruntariile acesteia, ni se pare a fi nu numai necesară, dar și bine venită, fiecare din numerele sale editate până în acest moment ocupându-se cu predilecție de istoria veche și arheologia românească și, în egală măsură, europeană.

Începuturile anuarului datează din 22 august 1939 când Profesorul ION BERCIU hotărăște, împreună cu câteva din autoritățile locale ale timpului, în vederea creșterii prestigiului instituției în fruntea căreia a fost numit de NICOLAE IORGA (1938), publicarea unui buletin (*Acta Musei Apulensis*) pus sub genericul *APULUM*, nume simbolic justificat prin două direcții, adică acela legat de arheologie (și de toponimul dublului centru urban roman, Alba Iulia de astăzi) și de necesitatea editării unei reviste de profil ce urma să oglindească în paginile sale activitatea muzeului ca instituție de cercetare și protejare a patrimoniului istoric deținut de acest spațiu geografic (vezi prefața lui ION BERCIU din primul număr al revistei *Apulum*, p. 361-367).

De la gândurile profesorului și până la materializarea acestora a trebuit să treacă mai bine de trei ani, pentru discuții, felurite aprobări, organizarea unor licitații pentru obținerea fondurilor pecuniare etc. timp în care, "încăpățânarea" de oltean a filologului clasic (pe care epigrafistul clujean I. I. Russu, coleg de generație cu Ion Berciu, îl numea, într-o epistolă trimisă subsemnatului prin anii anii 70 ai secolului trecut cu expresia **OLIM MALVENSIS NUNC APULENSIS** – odinioară din Oltenia – **DACIA MALVENSIS** – prin rădăcini, acum apulens – locuitor al Albei Iulia) a dat roade astfel încât numărul de debut a văzut lumina tiparului și a pornit la drum în 1942, sumarul său fiind structurat în șapte segmente: preistorie, istorie antică, istorie medie-modernă, științe naturale, etnografie, comunicări și cronică muzeului (vezi recent Zevedei Ioan Drăghiță, "Documente privind începuturile anuarului *Apulum*", *Apulum*, XL, p. 483-493). Încă de la început, anuarul nu s-a limitat doar la trecutul ținuturilor Albei, ci prin deschiderea lui, a publicat între copertile sale valoroase contribuții ale unor specialiști de marcă din domeniile pomenite mai sus, arheologi, istorici, etnografi ce își desfășurau activitatea în centre științifice de tradiție de la noi (D. Berciu, C. Daicoviciu, Al. Borza, D. Prodan, Ghe. Pavelescu ș.a.). Apariția anuarului albaulian se adaugă unei alte reviste muzeale cu nume simbolic –

Sargetia – editată de Oct. Floca de la Muzeul din Deva, a cărui număr inaugural a fost lansat în anul 1937.

După apariția următoarelor două numere – *Apulum* II, 1943/1945, *Apulum* III, 1949 – actele apulense își vor înceta brusc apariția din cauza timpurilor pe care nu le comentăm aici și acum, pentru a-și relua reeditarea în anul 1961 cu genericul schimbat în *Studii și Comunicări, Acta Musei Apulensis*, III, al cărui cuprins era direcționat pe aceleași segmente cu care a pornit la drum în 1942.

Revenind la denumirea care l-a consacrat – *Apulum, Acta Musei Apulensis* – odată cu numărul V (1965) revista și-a continuat apariția anuală, și-a extins colaboratorii (cercetători locali ori de la alte instituții, muzee, institute de cercetare din țară) și a început seria publicării unor studii semnate de specialiști din Europa și America, acest lucru fiind posibil datorită fondatorului, ION BERCIU, cel care a pus bazele schimbului de publicații, volume care au făcut ca biblioteca muzeului albaiulian să fie una din cele mai bogate biblioteci specializate de la noi.

Anuarul a continuat să fie editat până în anul 1989 (numărul XXVI), următoarele trei numere (XXVII-XXX/1990-1993) fiind cuprinse într-un singur tom.

În următorii ani (1994-2012) anuarul a apărut anual, fiind, o afirmăm cu satisfacție, singura revistă de specialitate care apărea la timpul potrivit.

Cine va avea curiozitatea să consulte sumarul celor 49 de numere, în total mii de pagini (dacă socotim că media/volum, cuprinde între 300-600 file tipărite), va putea lesne observa chiar dintr-o frugală parcurgere a indicilor de autori (*Apulum* I-X, p. 936 sq., *Apulum*, XI-XX, p. 451-470; *Apulum* XXI-XXX, p. 562-575; *Apulum*, XXXI-XL, p. 670-697; *Apulum* XLI-L, sub tipar) că fiecare număr cuprinde în segmentul istorie veche și arheologie (asupra căruia insistăm, dată fiind specialitatea noastră) studii, comunicări, note, bibliografie, rezumate în limbi de circulație internațională a căror țintă a fost preistoria (cu epocile sale străvechi) și protoistoria, epocile celei de-a doua vârste a fierului și până la consolidarea evului mediu, rezultatele unor cercetări arheologice, epigrafice, numismatice ș.a. ale unor generații de specialiști, în cea mai mare măsură consacrați în domeniul lor de investigare a patrimoniului mobil și imobil, ori din tânăra generație de arheologi și muzeografi care bat, cu bune rezultate, la porțile consacrării.

Dintre numele care au onorat, prin contribuțiile lor anuarul *Apulum* se cuvine să îi amintim pe C. și H. Daicoviciu, M. Macrea, I. I. Russu, D. Protase, I. H. Crișan, I. Glodariu, R. Vulpe, D. Tudor, Vl. Dumitrescu, C. C. Petolescu, I. Piso, M. Bărbulescu, V. Vasiliev, A. Zrinyi, R. Ardevan, Doina Benea, Lucia Marinescu, N. Gudea, K. Horedt, M. Rusu, N. Vlassa, Ghe. Lazarovici și lista ar putea continua, acestora li s-au adăugat, firească, generații de arheologi de la

instituția muzeală ce se îngrijește de apariția cu regularitate a actelor apulense: E. Zefleanu, I. Berciu, Ghe. Anghel, Al. Popa, I. Al. Aldea, V. Moga, H. Ciugudean, ori tinerii noii echipe G. T. Rustoiu, C-tin. Inel, M. Drîmbărean, R. Ciobanu, R. Ota, I. Lascu, G. Bounegru, Anca Timofan etc., cei care duc greul tot mai numeroaselor cercetări arheologice preventive din Alba Iulia și județul Alba.

Revista noastră este prezentă în aproape toate bibliotecile ori institutelor de cercetare din țară, fie ele centre universitare, fie muzee naționale ori județene, dintre care unele, după exemplul apulens au început (unele continuă, altele și-au încetat apariția, n.n.) să-și editeze anuare proprii (*Acta Musei Napocensis*, *Acta Musei Porolissensis*, *Potaissa*, *Analele Banatului*, *Pontica* șamd.).

Schimburile externe, ale căror baze au fost demarate, și ori de câte ori avem ocazia nu încetăm să o repetăm, de ION BERCIU, se cifrează în acest moment la 180 de instituții de profil din Europa, America și Asia, în a căror bibliotecă *Apulum*-ul este nelipsit și, continuăm noi, apreciat.

Deschiderea Muzeului spre lumea științifică internațională este confirmată și de paginile semnate de peste treizeci de cercetători ai antichităților din Belgia (M. Renard, G. Balty), Bulgaria (M. Cicicova, P. Detev), Franța (J. Carcopino, J. Baradez, S. Boucher), Germania (N. Boroffka), Italia (L. Bianchi, N. Brancato, L. Zerbini), Spania (A. Balil, J. Zuriaga, J. Pantoja), USA (St. Foltiny, Ph. Davis) și mulți alții.

Majoritatea dintre cercetătorii externi, după corespondențe păstrate în arhiva muzeului, ne-au fost oaspeți, ei vizitând muzeul și câteva din siturile arheologice din zona Albei, fie că este vorba de așezarea neolitică de la Lumea Nouă, fortificația din prima vârstă a fierului de la Teleac, cetățile dacice de la Căpâlna sau Craiva, marele centru urban Apulum cu castrul său în parte restaurat pe latura de sud, galeriile antice de la Roșia Montană (Alburnus Maior), în fine cetățile feudale de la Tăuți, Vurpăr etc., toate înscrise în lista patrimoniului național.

Pare de domeniul evidenței că în cei 74 de ani de la apariția ideii de revistă a Muzeului și 71 ani de când *Apulum* (pe a cărui primă copertă se găsește *logo*-ul Lupei Capitolina descoperită aici, n.n.) apare cu regularitate, de îngrijirea lui (strângere de materiale, tehnoredactare și inerentele probleme redacționale) s-au ocupat, pe lângă întemeietorul ei, ION BERCIU, un colegiu de redacție care a activat în cadrul departamentului de arheologie-cercetare Ghe. Anghel, Al. Popa, I. Al. Adea, V. Moga.

Dacă majoritatea volumelor au fost structurate pe domeniile pomenite la tot pasul (arheologie, istorie, istoria culturii, etnografie, restaurare-conservare), au fost ani când numărul articolelor trimise redacției au fost atât de numeroase încât, începând cu anul 1968, anuarul cu numărul VII, a trebuit să fie împărțit în

două părți distincte, un volum de arheologie (VII/1) și un altul de istorie (VII/2), modalitate ce a fost adoptată și pentru două-trei numere următoare.

Cu începere de la anuarul pe anul 2008 (*Apulum* XLV) alături de un nou colectiv de redacție, format din câțiva tineri absolvenți ai Facultății de Istorie din cadrul Universității ”1 Decembrie 1918” din Alba Iulia, care și-au ales, încă din anii studenției specialitatea istorie veche și arheologie, în conformitate cu noile norme pentru acreditare CNCSIS (volumul trebuie să treacă din categoria C în gradul B, și acest lucru trebuie să preocupe noul colegiu de redacție, n.n. V. Moga) a fost selecționată o echipă de recenzori ce cuprinde cercetătorii de la Universitatea ”Babeș – Bolyai” și Institutul de Arheologie și Istoria Artei din Cluj – Napoca, Sibiu (Universitatea ”Lucian Blaga”) și Frankfurt/Main (Germania). Tot cu același număr s-a restructurat și sumarul revistei, anume dispunerea materialelor ce urmau să fie publicate în funcție de tematica lor: *Studii – Dezbateri – Fontes – Recenzii – Note de lectură* și, ca o opinie personală, deschiderea unui segment numit *Cronica Muzeului* cu informații despre cercetările arheologice anuale, despre activitatea științifică și culturală pe care membrii colectivului actual trebuie să o cunoască nu numai în ziarele ori posturile de televiziune locale (!).

Din anul 2011 (*Apulum* XLVIII) s-a încetățenit ”ruperea” volumului în două părți distincte în urma cărora volumul de arheologie a fost inclus în ”series archaeologica et anthropologica”.

Apulum, ajuns așadar la un număr jubiliar, L, trebuie și este obligat moral să continue tradiția, începută cu mai bine de șapte decenii în urmă, aceea de a fi un mesager al preocupărilor științifice de ținută europeană în domeniul atât de vast al arheologiei locale, naționale și de ce nu, internaționale, paginile sale fiind deschise tuturor celor care se preocupă de cercetarea patrimoniului, a urmelor de habitat cu varietatea lor de artefacte de toate categoriile încă nedepistate. În arheologie surprizele sunt la tot pasul, așteptându-și depistarea.

AD MULTOS ANNOS ACTA MUSEI APULENSIS!

Alba Iulia,

10 mai 2013

VASILE MOGA

INELE CU PLACĂ DECORATĂ CU CERCULEȚE CU PUNCT INCLUS

AUREL DRAGOTĂ
Universitatea "Lucian Blaga", Sibiu

Cuvinte cheie: inel, bandă, decor, cercuri cu punct inclus.

Keywords: ring, band, decor, circles with included point.

Inelele decorate cu cerc și punct inclus - Giesler 36¹, Demo 3. 1² și Tomičić 36³ - apar în inventarele funerare de la cumpăna dintre milenii în trei variante, diferite din punctul de vedere al formei și al modului de reprezentare al decorului. Astfel, se distinge o variantă realizată din bandă deschisă, decorată pe toată suprafața cu cerculețe cu punct inclus (36 a). A doua variantă se remarcă printr-o îngroșare dreptunghiulară sau patrulateră (36 b), iar alta cu placă ovală (36 c).

Inelele 36 apar în mormintele de femei la mâna stângă sau dreaptă (1-2 exemplare), uneori în asociere cu alte tipuri de inele (38 b, cu chaton conic de tip Blandiana B) și au diametrul cuprins între 2,0 x 2,3 cm.

Varianta 36 a (Fig. 1) s-a identificat la Pecica (Pl. I/2)⁴, Bijelo Brdo/M. 156 (Pl. I/4)⁵, Hajdúszoboszló-*Árkoshalom*/M. 249 (Pl. I/1)⁶, Majs/M. 334 (Pl. I/3)⁷ și Ibrány-*Esbó halom*/M. 25 (Pl. III/14)⁸.

A doua variantă (36 b) cu decor 1+1+1 (Fig. 2) apare la Bešeňov⁹, Bóly-*Téglásrét* (Pl. II/8)¹⁰, Bjelo Brdo II/M. 62 (Pl. II/9)¹¹, Nagylak-*Csanádpalotou hatar* (Pl. I/15)¹², Pilin-*Sirmányhegy*/M. 75¹³, Pilin I/M. 78 (Pl. II/17)¹⁴, Pilin

¹ Giesler 1981, Pl. 53.

² Demo 2009, p. 518 sqq, Fig. 46.

³ Tomičić 1992, p. 113-130, Fig. 2.

⁴ Mărginean 2011, Pl. VI/26.

⁵ Tomičić 1991, T. 16, T. 27; Tomičić 1993, p. 553; Brunšmid 1903-4, Fig. 7/8, 9 a -b; Hampel 1907, pl. 43/5a-b; Korošec 1947, T. III/18. Varianta 36 a apare în combinație cu formele 1, 31, 33, 35, 44 a, 27, I-II, 11, 12.

⁶ Nepper 2002, p. 99, Pl. 104.

⁷ Kiss 1983, p. 98, Fig. 75/13.

⁸ Istvanovits 2003, p. 73sq, Pl. 55/10.

⁹ Szöke, Nemeskéry 1954, Pl. II; Kraskovská 1958, p. 430, Pl. VII/11.

¹⁰ Kiss 1983, p. 51, Fig. 19/2.

¹¹ Tomičić 1991, T. 16, T. 27; Tomičić 1993, p. 553; Brunšmid 1903-4, Fig. 7/8, 9 a -b; Hampel 1907, Pl. 43/8 a -b; Korošec 1947, T. II/12. Inelul 36 cu decor 1+1+1 este asociat cu formele 21, 22, 13, 38 b, 19 și I-II, fiind plasat la finalul etapei I a culturii Bijelo Brdo.

¹² Bálint 1991, p. 258, Pl. LXIIb/11.

II/M. 26 (Pl. II/16)¹⁵, Vărșand - *Movila dintre vii* (Pl. I/6)¹⁶, Köttlach/Gloggnitz (Pl. I/25)¹⁷, Letkés-*Téглаégető*/M. 64 (Pl. III/16)¹⁸, M. 32 (Pl. III/15)¹⁹, M. 84 (Pl. II/18)²⁰, Szob-*Koliba*/M. 27 (Pl. II/13)²¹, Ikervár-*Virág utca*/M. 66 (Pl. II/11)²², Malé Kosihy/ M. 39 (Pl. I/18)²³, M. 127 (Pl. I/13)²⁴, M. 3 (Pl. II/12)²⁵, M. 112 (Pl. I/11-12)²⁶, M. 387 (Pl. I/17)²⁷, M. 427 (Pl. I/9)²⁸, M. 170 (Pl. I/14)²⁹, M. 238 (Pl. I/15)³⁰, M. 527 (Pl. II/2)³¹, M. 245 (Pl. I/16), M. 434 (Pl. I/10)³² (orizontul III), Vörs-*Papkert* (Pl. I/19)³³, Majs/M. 129 (Pl. II/10)³⁴, Trnovec nad Váhom/M. 524³⁵, Ptuj/M. 220 (Pl. III/2)³⁶, M. 104 (Pl. III/1)³⁷, M. 225 (Pl. II/1)³⁸, Zemnom/Zemné/M. 48 (Pl. II/4)³⁹ și M. 60 (Pl. II/5)⁴⁰.

În cimitirul de la Halimba, varianta 36 b/1+1+1 s-a identificat în câteva morminte plasate în faza II: M. 56 (Pl. I/20)⁴¹, M. 58 (Pl. I/21)⁴², M. 212 (Pl. I/22)⁴³, M. 439 (Pl. I/23)⁴⁴ și M. 692 (Pl. I/24)⁴⁵. Inelele 36 b apar aici în

¹³ Hampel 1907, p. 184, Pl. 71/9.

¹⁴ Hampel 1905, II, p. 880; III, Pl. 526.

¹⁵ Hampel 1905, II, p. 883; III, Pl. 528; Hampel 1907, p. 187, Pl. 73; Nyáryi 1904, p. 64, Fig. 2.

¹⁶ Popescu 1956, p. 94, Fig. 87/9.

¹⁷ Korošec 1979, p. 115, Pl. 49/9 a.

¹⁸ Bakay 1978, p. 84, Pl. XLI/3-4.

¹⁹ Bakay 1978, p. 67, Pl. XXXI/14.

²⁰ Bakay 1978, p. 118, Pl. LIV/10.

²¹ Mikes 1956, p. 118, Fig. 31, Pl. XXVI/20.

²² Kiss 2000, p. 53, Pl. 33/9.

²³ Hanuliak 1994, p. 118, Pl. VII A/4.

²⁴ Hanuliak 1994, p. 123, Pl. XXX/A-3.

²⁵ Hanuliak 1994, p. 117, Pl. I: B/1.

²⁶ Hanuliak 1994, p. 122, Pl. XXIV: D/4-5.

²⁷ Hanuliak 1994, p. 134, Pl. LXXXV/D-2.

²⁸ Hanuliak 1994, p. 136, Pl. LXXXIII/E-2.

²⁹ Hanuliak 1994, p. 125, Pl. XXXVII/B-6.

³⁰ Hanuliak 1994, p. 128, Pl. XLIX/ B-3.

³¹ Hanuliak 1994, p. 138, Pl. XCVII/A.

³² Hanuliak 1994, p. 136, Pl. LXXXIV/F-2.

³³ Költö, Szentpéteri 1996, p. 223-240, T. 2/20, T. 3/15.

³⁴ Kiss 1983, p. 86, Fig. 75/21.

³⁵ Točik 1971, p. 135-276, Pl. XLIV/14; Hanuliak 1992, Pl. XVII/33.

³⁶ Korošec 1999, p. 22, Pl. 24/5.

³⁷ Korošec 1999, p. 18, Pl. 11/14; Tomičić 1993, p. 553, T. 9, T. 18. Inelul 36 apare alături de alte forme- 15, 17 b, 32, 33, 38 a și 38 b- în faza Ptuj II, sincronă cu faza târzie a primului orizont al culturii Bijelo Brdo.

³⁸ Korošec 1979, p. 128, Pl. 80/13; Korošec 1999, p. 22, Pl. 24/8; Tomičić 1993, p. 553.

³⁹ Rejholcová 1979, p. 412, V/13.

⁴⁰ Rejholcová 1979, p. 420, Pl. VIII/11.

⁴¹ Török 1962, p. 146, Pl. XXVI. Faza a II-a de la Halimba este plasată cronologic între finalul secolului X și prima jumătate a secolului XI.

⁴² Török 1962, p. 146, Pl. XXVIII.

⁴³ Török 1962, p. 149, Pl. XXXVIII.

combinație cu inele de păr cu o extremitate în -s (I-II), cu vas ceramic, șirag de mărgel, cu formele 4, 6 și 8 Giesler.

La Gomjenica-*Prijedor*/M. 73 (femeie), inelul 36 b (1+1+1) apare în combinație cu cercei, inele de păr cu o extremitate în -s (I-II) și un inel pentru deget cu secțiune triunghiulară⁴⁶. Într-un studiu publicat în anul 2007, Ž. Tomičić plasează forma 36 în faza Gomjenica II, sincronă cu faza finală a etapei Bijelo Brdo I⁴⁷.

În necropola de la Vukovar-*Lijeva bara*/M. 211 (femeie), inelul 36 (1+1+1) apare în combinație cu formele 31, 2 și 4 Giesler⁴⁸. În M. 364 (femeie) apare varianta 2+2+2⁴⁹, iar în M. 316 (femeie), forma 36 (2+1+2) se asociază cu tipurile 22/mâna stângă, inel cu chaton gen Blandiana B/mâna dreaptă, două brățări 4/la ambele antebrate și două inele 13/de ambele părți ale craniului. Inelele de la Vukovar sunt plasate în deceniile de dinainte și de după anul 1000⁵⁰.

La Pîclișa-*La Izvoare*/M. 26 s-a identificat un fragment de inel din bronz care mai păstră parțial acest gen de decor, respectiv o jumătate dintr-un cerc cu punct inclus /lbandă = 4,86 mm, gr. = 1,26 mm⁵¹.

Un alt exemplar identificat la Dudeștii Vechi/M. II avea chatonul de formă rectangulară cu trei cercuri ajurate, încadrate de un chenar punctat (d = 2,2 cm, Lchaton = 1,5 cm, l = 0,6 cm). Inelul a fost identificat în asociere cu colan I b și inel cu un capăt în -s (Pl. I/8)⁵².

Varianta 36 b/1+1+1 s-a remarcat și în necropola de la Orăștie- *Dealul Pemilor X2*/M. 8 și M. 9. Din inventarul M. 8 provine un inel fragmentar din bronz (d = 20 mm) cu banda semicirculară în secțiune (l = 7 mm, g = 0,9 mm), prevăzut cu o îngroșare cu profil rectangular înălțată cu 1,7 mm deasupra benzii, decorată cu cerculețe cu punct inclus (Pl. I/7)⁵³. Al doilea inel din bronz, prelevat din M. 9, avea dimensiune fixă și veriga semicirculară în secțiune (l = 5 mm, g =

⁴⁴ Török 1962, p. 154, Pl. XXXVIII.

⁴⁵ Török 1962, p. 157sq, Pl. XLIII.

⁴⁶ Miletic 1966-1967, p. 92, Pl. XXXII/8.

⁴⁷ Tomičić 2007, p. 164sq, T. 1, 2. Inelul 36 apare în M. 30 în combinație cu formele 15, 31, 17 b, 33 și 34 b și este plasat cronologic între anii 1030-1100. După Ž. Tomičić, faza Gomjenica II se caracterizează prin apariția inelelor cu un capăt în -s de format mare și a formelor 17 b, 32, 33, 34 și 36.

⁴⁸ Demo 1996, p. 80, Fig. 33; Demo 2009, p. 192.

⁴⁹ Demo 1996, p. 91, Fig. 52.

⁵⁰ Demo 1996, p. 82, Fig. 36; Demo 2009, p. 280.

⁵¹ Cercetări arheologice 2012. Inelul fragmentar din această necropolă apare la un orizont cronologic ce poate fi plasat în a doua jumătate a secolului X.

⁵² Bejan *et alii* 2005, p. 27, Fig. 3/2; Bálint 1991, p. 241sq, Pl. LXIIa/10.

⁵³ Pinter, Luca 1995, p. 21, Pl. XII/4.

0,8 mm), prevăzută cu o îngroșare sigilară, ornamentată cu puncte simple sau încadrate de cerculețe⁵⁴.

Varianta 36 b este reprezentată și printr-un decor mai complex (Fig. 2) la Ptuj/M. 48 unde apar două exemplare cu decor 1+1+1 (Pl. I/3) și 3+1+3⁵⁵ (Pl. III/6). Un alt element decorativ /3+2+3 s-a observat pe inelul descoperit la mâna stângă în M. 295 (Pl. III/7)⁵⁶. Elementul decorativ 2+1+2 ce apare la Vukovar-*Lijeva bara*/M. 316 (Pl. III/3) se mai remarcă la Malé Kosihy/ M. 58 (Pl. III/4)⁵⁷ și Pecica (Pl. I/5)⁵⁸.

La Nitra Zobor/M. 14 s-a identificat un inel din bronz, prevăzut cu o îngroșare, decorată cu 4+2+4 cerculețe cu punct inclus. Dintr-o descoperire fortuită, mai provine un inel din bronz ornamentat cu cerculețe cu punct inclus 6+2+6. Combinațiile cu alte artefacte au permis datarea ambelor piese în a doua jumătate a secolului X⁵⁹. La Malé Kosihy /M. 30 (f. ad. I; oriz. III) s-a mai identificat un inel 36 cu chatonul înălțat de formă dreptunghiulară, decorat cu 4+4+4 (d = 21 mm x 23 mm), în combinație cu forma 4 Giesler, mărgelă și inel de păr cu o extremitate în -s (Pl. III/8)⁶⁰.

În cadrul variantei 36 b, dar fără a cunoaște elementul decorativ, se mai pot plasa și exemplarele de la Székesfehérvár- *Rádiótelep*/M. 26⁶¹, Deszk-D, Rusovce⁶² și Nitra-*Mlynarciach* /M. 41⁶³.

Ultima variantă (36 c) este documentată la Timișoara-*Cioveni*/ M. 13 (Pl. III/13)⁶⁴, Tápé-*Malajdok B* (Pl. III/11)⁶⁵, Szentes-*Szentlászló*/M. 20⁶⁶, Malé Kosihy/M. 369 (Pl. III/9)⁶⁷, Čakajovce/M. 90 (Pl. III/10)⁶⁸ și Zmajevac/M. 1⁶⁹ (Pl. III/12). La stadiul actual al cercetărilor, constatăm că, acest element decorativ îl întâlnim și pe alte tipuri de piese din secolele X-XI: brățări lamelare, brățări rombice și plăci de arc reflex. Varianta 36 b se asociază frecvent cu

⁵⁴ Pinter, Luca 1995, p. 22, Pl. XIII/13.

⁵⁵ Korošec 1999, p. 16, Pl. 5/13-14.

⁵⁶ Korošec 1999, p. 25, Pl. 33/6.

⁵⁷ Hanuliak 1994, p. 119, Pl. XI: C/2.

⁵⁸ Mărginean 2007; Mărginean 2011, Pl. VI/27.

⁵⁹ Čaplovič 1954, p. 5-50. Varianta 6+2+6 s-a mai descoperit în necropola de la Trnovec nad Váhom, cf. Točík 1987, Fig. 27/4.

⁶⁰ Hanuliak 1989, p. 387, Fig. 6/9; Hanuliak 1994, p. 118, Pl. V/B-6.

⁶¹ Bakay 1966, p. 80, Pl. XXXVII/20.

⁶² Szöke 1962, p. 98.

⁶³ Točík 1960, p. 275, Pl. 4/9.

⁶⁴ Rădulescu, Gáll 2001, p. 171, Fig. 11/13.

⁶⁵ Bálint 1991, p. 258, Pl. LXI b/11.

⁶⁶ Széll 1941, p. 234, Pl. IIIB/15 a- 15 b.

⁶⁷ Hanuliak 1994, p. 133, Pl. LXXII/D-5.

⁶⁸ Rejholcová 1977, Fig. 2; Rejholcová 1995, p. 11, Pl. XXV/13; Hanuliak, Rejholcová 1999, p. 66, Fig. 64/ 68 a. Piesa apare în asociere cu monedă emisă de regele Solomon (1063-1074).

⁶⁹ Kiss 1983, p. 273, Fig. 44/22.

formele 4, 12, 13, I-II, 10 a-b, 1 b, 17 a și 31 Giesler (Tab. I). Corelarea variantei 36 b (1 + 1 + 1) cu forma 4 Giesler se poate observa la *Ikervár-Virág utca/M. 66*⁷⁰, *Orăștie-X2/M. 8*⁷¹ și *Szob-Koliba/M. 27* (femeie)⁷².

Inelele 36 b se găsesc în mediul vechi maghiar și se răspândesc în cadrul culturii Bijelo Brdo în sud-vestul Slovaciei, nordul Ungariei, vestul și sudul Transdanubiei, sudul Dravei, nord-estul Sloveniei, nord-vestul Bosniei, estul Croației, estul Austriei, Transilvania și Banat. Acest gen de inele se pot data între a doua jumătate a secolului al X-lea și prima jumătate a secolului următor. După Željko Demo, cele mai frecvente sunt inelele grupului I.1 ce sunt răspândite pe un spațiu geografic destul de mare, în vreme ce, variantele decorative II.1-2, III. 1-2, IV. 2, IV. 4 și VI. 2 sunt corelate mai ales cu situri din S-V Slovaciei, Slovenia și E Croației. Această formă apare în jurul sau după anul 970 p. Hr. și este întâlnită până în secolul al XI-lea⁷³.

RINGS WITH PLATE DECORATED WITH CIRCLES AND CENTRAL POINT

ABSTRACT

Rings of the type 36 Giesler were found in the discoveries from the turn of the 1st millenium in three versions: 36 a - 36 c, decorated with incised circles with a central point. The ring decoration also occurs on other artifacts from the 10th-11th centuries: leaf (lamellar) bracelets, diamond shaped bracelets and plates of reflex arc. These types of rings frequently occur in combination with the forms 4, 6, 8, 12, 13, I-II, 10 a-b, 1 b, 17 a and 31 Giesler. The 36 Giesler rings may be dated in the second half of the 10th century and the first half of the 11th century in the funerary finds from Slovakia, Hungary, Slovenia, Bosnia, Croatia, Austria, Transylvania and Banat.

LIST OF ILLUSTRATIONS

Fig. 1. Percentaje of finger rings, type 36 a-c.

Fig. 2. Percentaje of finger rings, type 36 b, with decorative variants 1+1+1, 2+1+2, 2+2+2, 3+1+3, 3+2+3, 4+2+4, 4+4+4 and 6+2+6.

Plate I. Finger rings, type 36 a (1-4), 36 b with decoration 1+1+1 (6-25) and 2+1+2 (5).

Plate II. Finger rings, type 36 b with decoration 1+1+1 (1-18).

Plate III. Finger rings 36 a (14), 36 b (1-8, 16) and 36 c (9-13).

Table I. Combinations of finger rings, type 36 a-c with other artifacts in funerary inventories from Xth – XIth centuries.

⁷⁰ Kiss 2000, p. 53, Pl. 33.

⁷¹ Pinter, Luca 1995, p. 22, Pl. XII/4.

⁷² Mikes 1956, p. 118, Fig. 31.

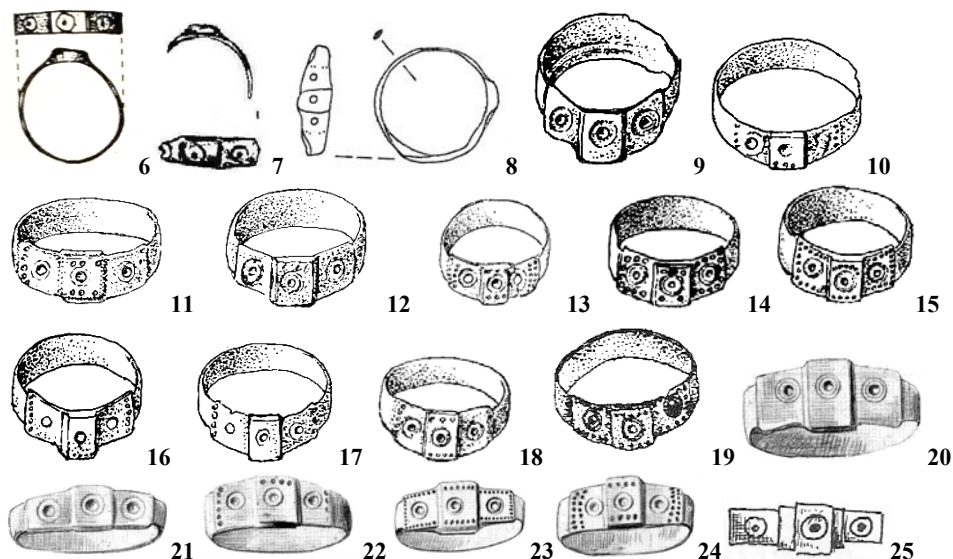
⁷³ Demo 2009, p. 521.

Abrevieri bibliografice:

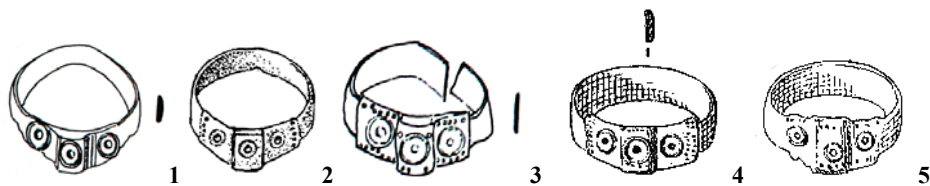
- Bakay 1966 - K. Bakay, "Gräberfelder aus den 10-11. Jahrhunderten in der Umgebung von Székesfehérvár und die Frage des füstlichen Residenz", *Alba Regia*, 6-7, 1966, p. 43-88.
- Bakay 1978 - K. Bakay, "Honfoglalás – és államalapítás – kori temetők az Ipoly mentén", *StudCom*, 6, Szentendre, 1978.
- Bálint 1991 - Csanád Bálint, "Südungarn im 10. Jahrhundert", Budapest, 1991.
- Bejan *et alii* 2005 - A. Bejan, D. Tănase, E. Gáll, C. Kalcsov, "Necropola medievală timpurie de la Dudeștii Vechi-„Movila lui Dragomir" (Jud. Timiș)", *ArhMed*, II, 2005, p. 27-44.
- Brunšmid 1903-1904 - J. Brunšmid, "Hrvatske srednjevečne starine", *Vjesnik*, VII, 1903-4, p. 30-97.
- Čaplovič 1954 - P. Čaplovič, "Slovanské pohrebište v Nitre pod Zoborom", *SlovArch*, 1954, p. 5-50.
- Demo 1996 - Željko Demo, "Vukovar – Lijevo Bara", Zagreb, 1996.
- Demo 2009 - Željko Demo, "Ranosrednjovjekovno groblje bjelobrdske kulture: Vukovar – Lijevo Bara (X–XI. stoljeće) An Early Medieval Cemetery of the Bijelo Brdo Culture: Vukovar – Lijevo Bara (10th–11th Centuries)", *Arheoloski muzej u Zagrebu*, vol. VI/1-2, 2009.
- Giesler 1981 - J. Giesler, "Untersuchungen zur Chronologie der Bijelo Brdo-Kultur. Ein Beitrag zur Archäologie des 10. und 11. Jahrhunderts im Karpatenbecken", *PZ*, 56, 1, 1981.
- Hampel 1905 - J. Hampel, *Altertümer des frühen Mittelalters in Ungarn*, Braunschweig, I-III, 1905.
- Hampel 1907 - J. Hampel, *Ujabb tanulmányok a honfoglalási kor emlékeiről*, Budapest, 1907.
- Hanuliak 1994 - M. Hanuliak, "Malé Kosihy. Pohrebisko z 10. - 11. storočia". *Materialia Archaeologica Slovaca*, Tomus XII, Nitra, 1994.
- Hanuliak 1992 - M. Hanuliak, "Gräberfelder der slawischen population im 10. Jahrhundert im gebiet der Westslowakei", *SlovArch*, XL-2, 1992, p. 243-308.
- Hanuliak, Rejholcová 1999- M. Hanuliak, M. Rejholcová, *Pohrebisko v Čakajovciach (9.-12. storočie). Vyhodnotenie*, Bratislava, 1999.
- Hanuliak 1989 - M. Hanuliak, "Sledované aspekty ethnicity v archeologickom materiáli na podklade pohrebisk z Malých Kosih a Bučian", *ArchHist*, 14/1989, p. 379-396.
- Istvánovits 2003 - E. Istvánovits, *A Rétköz honfoglalás és Árpád-kori emlékménye*, Nyíregyháza, 2003.
- Kiss 1983 - A. Kiss, *Baranya megye X-XI. századi sírleletei./Grabfunde aus dem 10 und 11 Jahrhundert im komitat Baranya (Ungarn)*, Akadémiai Kiadó, Budapest, 1983.
- Kiss 2000 - G. Kiss, *Vas megye 10-12. századi sír-és kincsleletei*, Szombathely, 2000.
- Költő, Szentpéteri 1996 - L. Költő, J. Szentpéteri, "Gedanken über die awarisch-ungarischen assimilation nach grabanalysen", *Specimena Nova Universitatis Quinqueecclesiensis*, XII, Pécs, 1996, p. 223-240.
- Korošec 1947 - P. Korošec, *Staroslovenska grobišča v severni Sloveniji*, Celje, 1947.
- Korošec 1999 - P. Korošec, *Nekropola na Ptujskem Gradu/Das Gräberfeld an dem schloßberg von Ptuj*, Pokrajinski Muzej Ptuj, 1999.

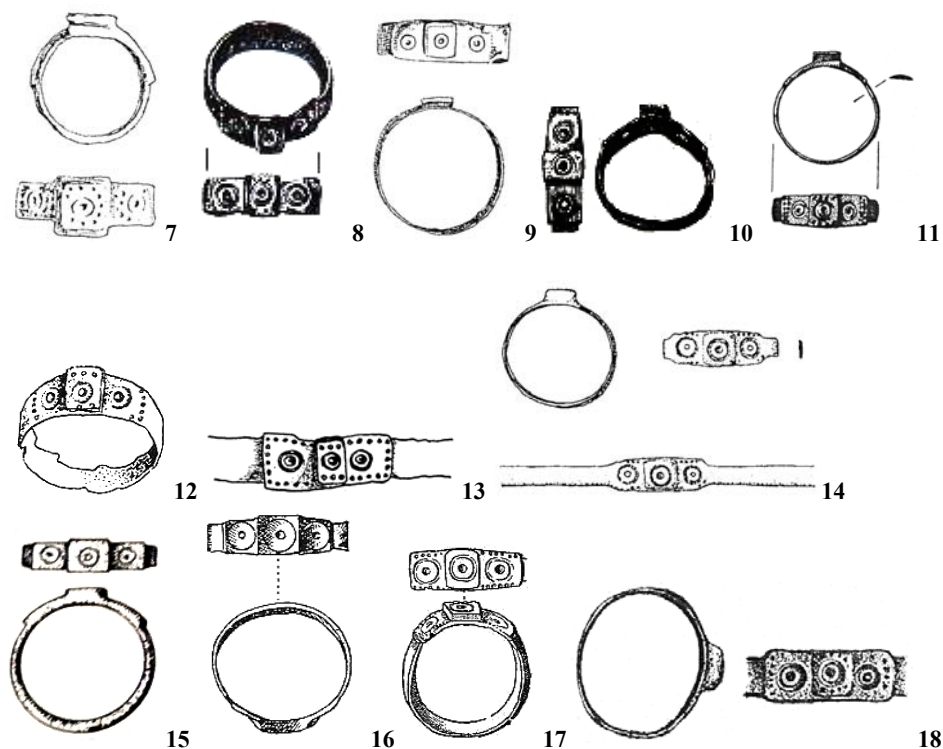
- Kraskovská 1958 - L. Kraskovská, "Výskum v Bešeňove roku 1950/Ausgrabung in Bešeňov im J. 1950", *SlovArch*, VI-2, 1958, p. 419-447.
- Mikes 1956 - B. Mikes Katalin, "A szob-kolibai X-XI. századi temető/Le cimetière des Xe et XIe siècles de Szob-Koliba", *FolArch*, 8, 1956, p. 115-136.
- Mărginean 2007 - Florin Mărginean, "Cimitire medievale din județul Arad (sec. X-XI)". Lucrare de disertație susținută la ULBS, Sibiu, 2007.
- Mărginean 2011 - F. Mărginean, "Cercetări privind necropola medievală timpurie de la Pecica-Șanțul Mare (sec. X/XI- XIII). In memoriam Egon Dörner", *Analele Banatului S.N.*, XIX, 2011, p. 221-251.
- Miletić 1966-1967 - N. Miletić, "Slovenska nekropola u Gomjenici kod Prijedora", *Glasnik*, XXI/XXII, 1966-1967, p. 81-154.
- Nepper 2002 - M. Ibolya Nepper, *Hajdú-Bihar megye 10-11. századi sírleletei*, I-II, Budapest-Debrecen, 2002.
- Nyáry 1904 - A. Nyáry, "A Pilinyi árpádkori temető", *ArchÉrt*, XXIV, 1904, p. 50-70.
- Pinter, Luca 1995 - Z. K. Pinter, S. A. Luca, "Necropola medievală-timpurie de la Orăștie-Dealul Pemilor. Punctul X2/1992-1993", *Corviniana*, I, 1995, p. 17-44.
- Popescu 1956 - D. Popescu, *Cercetări arheologice în Transilvania*, Editura Academiei R. P. R., București, 1956.
- Rădulescu, Gáll 2001 - A. Rădulescu, E. Gáll, "Das landnahmezeitliche Gräberfeld von Temesvár (Timișoara) – Csókaerdő", *ActaArchHung*, 52, 1 - 3, 2001, p. 155-193.
- Rejholcová 1977 - M. Rejholcová, "Výskum pohrebiska v Čakajovciach, okres Nitra/Abdeckung eines Gräberfeldes in Čakajovce, Bezirk Nitra", *ArchHist*, 3, 1977, p. 263-269.
- Rejholcová 1979 - M. Rejholcová, "Pohrebisko z. 10. storočia Zemnom", *SlovArch*, 27, 1979, p. 405-436.
- Rejholcová 1995 - M. Rejholcová, "Pohrebisko v Čakajovciach (9.-12. storočie)". Katalóg Archeologický ústav Slovenskej akadémie vied, Nitra, 1995. *Archaeologica Slovaca Monographiae*, Tomus XV, 1995.
- Rejholcová 1995 - M. Rejholcová, *Das Gräberfeld von Čakajovce (9.-12. Jahrhundert). Analys.* Archäologisches Institut der Slowakischen Akademie der Wissenschaften in Nitra, Nitra-Budapest, 1995.
- Széll 1941 - M. Széll, "XI. századi temetők Szentes környékén. – Les cimetières du XIe siècle aux environs de Szentes", *FolArch*, III - IV, 1941, p. 231-267.
- Szőke, Nemeskéry 1954 - B. Szőke, J. Nemeskéry, "Archeologické a antropologické poznatki z výskumu v Bešeňove pri Šuranoch", *SlovArch*, 1954, p. 105-135.
- Szőke 1962 - B. Szőke, "A honfoglaló és kora Árpád kori magyarság Régészeti emlékei", *Régészeti Tanulmányok*, I, Akadémiai Kiadó, Budapest, 1962.
- Točík 1960 - A. Točík, "Radové pohrebisko Dévinskeho typu z. XI. stor. V Mlynárčiach pri Nitre", *SlovArch*, VIII-1, 1960, p. 268-284.
- Točík 1971 - A. Točík, "Flachgräberfelder aus dem IX. und X. Jh. in der Südwestslowakei (I)", *SlovArch*, XIX/1, 1971, p. 135-276.
- Točík 1987 - A. Točík, "Nachgroßmährische Gräberfelder des 10. und 11. Jh. in der Südwestslowakei", *ŠtudZvesti*, 23, 1987, p. 177-241.
- Tomičić 1991 - Ž. Tomičić, "Novi prilozi vrednovanju ostavštine srednjovjekovnog groblja Bijelo Brdo II", *Prilozi*, 8, 1991, p. 92-120.

-
- Tomičić 1992 - Ž. Tomičić, "Neuere Erforschung der Bijelo Brdo - Kultur in Kroatien", in: *Prilozi*, 9, 1992, p. 113-130.
- Tomičić 1993 - Ž. Tomičić, "Prilog istraživanju kronologije bjelobrdskeg segmenta srednjovjekovnog groblja Ptuj-Grad", *Ptujski Arheološki Zbornik*, Ptuj, 1993, p. 543-579.
- Tomičić 2007 - Ž. Tomičić, "Prinos poznavanju kronologije ranosrednjovjekovnog groblja Gomjenica/Beitrag zu Erkenntnissen über die Chronologie des frühmittelalterlichen Gräberfeldes Gomjenica", *SHP*, 34, 2007, p. 151-197.
- Török 1962 - Gy. Török, *Die Bewohner von Halimba im 10. und 11. Jahrhundert*, Budapest, 1962.

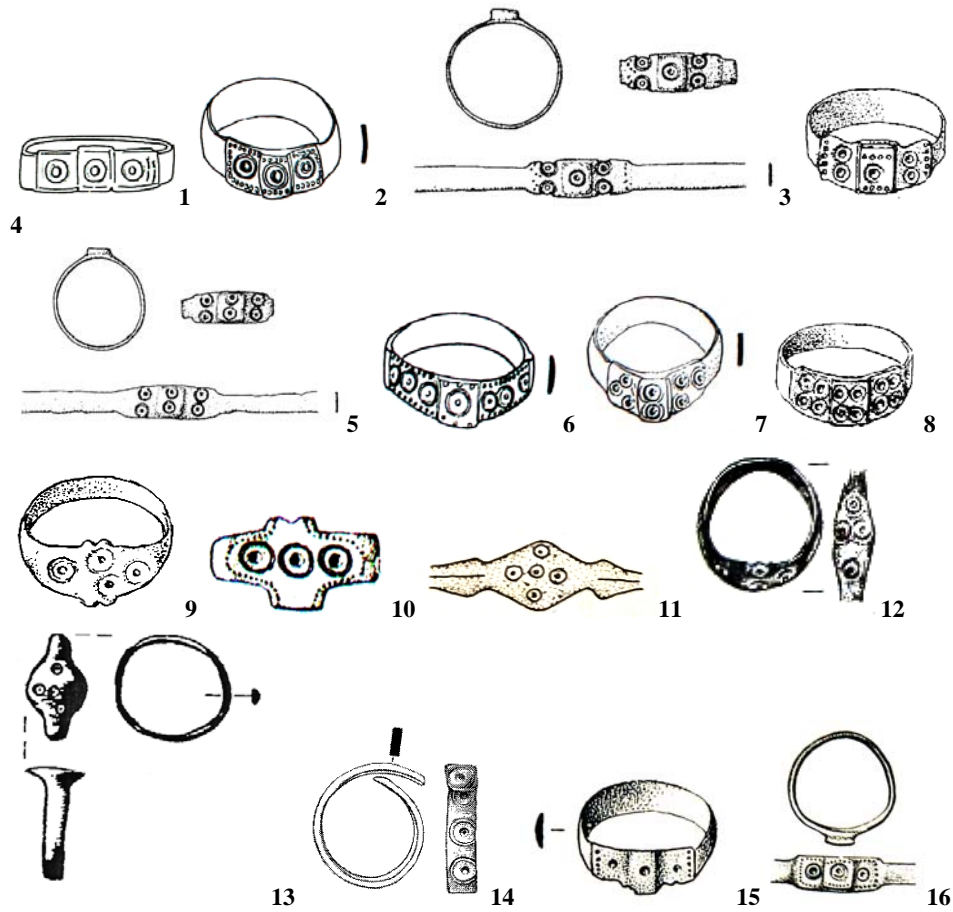

Pl. I. Inele de tip 36 a (1-4), 36 b cu decor 1+1+1 (6-25) și 2+1+2 (5). 1: Hajdúszoboszló-*Árkoshalom*/M. 249 (după Nepper 2002); 2: Pecica (după Mărginean 2011); 3: Majs/M. 334 (după Kiss 1983); 4: Bijelo Brdo/M. 156; 5: Pecica (după Mărginean 2007); 6: Vârșand-*Movila dintre vii* (după Bálint 1991); 7: Orăștie X2/M. 8 (după Pinter-Luca 1995); 8: Dudeștii Vechi-*Movila lui Dragomir* (după Bejan *et alii* 2005); 9: Malé Kosihy/M. 427 (după Hanuliak 1994); 10: Malé Kosihy/M. 434 (după Hanuliak 1994); 11-12: Malé Kosihy/M. 112 (după Hanuliak 1994); 13: Malé Kosihy/M. 127 (după Hanuliak 1994); 14: Malé Kosihy/M. 170 (după Hanuliak 1994); 15: Malé Kosihy/M. 238 (după Hanuliak 1994); 16: Malé Kosihy/M. 245 (după Hanuliak 1994); 17: Malé Kosihy/M. 387 (după Hanuliak 1994); 18: Malé Kosihy/M. 39 (după Hanuliak 1994); 19: *Vörs-Papkert* (după Költö-Szentpéteri 1996); 20: Halimba/M. 56 (după Török 1962); 21: Halimba/M. 58 (după Török 1962); 22: Halimba/M. 212 (după Török 1962); 23: Halimba/M. 439 (după Török 1962); 24: Halimba/M. 692 (după Török 1962); 25: Köttlach/Gloggnitz (după Korošec 1979).

Pl. II. Inele de tip 36 b cu decor 1+1+1 (1-18). 1: Ptuj/M. 225 (după Korošec 1999); 2: Malé Kosihy/M. 527 (după Hanuliak 1994); 3: Ptuj/M. 48 (după Korošec 1999); 4-5: Zemnom/M. 48, M. 60; 7: Bijelo Brdo (după Brunšmid 1903-4); 8: Bóly-Téglásrét (după Kiss 1983); 9: Bijelo Brdo/M. 62 (după Brunšmid 1903-4); 10: Majs/M. 129 (după Kiss 1983); 13: Szob-Koliba/M. 27 (după Mikes 1956); 12: Malé Kosihy/M. 3 (după Hanuliak 1994); 11: Ikervár-*Virág utca*/M. 66 (după Kiss 2000); 14: Vukovar-*Lijevo bara*/M. 211 (după Demo 2009); 15: Nagylak-*Csanádpalotou hatar* (după Bálint 1991); 16: Pilin II/M. 26 (după Hampel 1905); 17: Pilin/M. 78 (după Hampel 1905); 18: Letkés-*Tégláégető*/M. 84 (după Bakay 1978).

Pl. III. Inele de tip 36 a (14), 36 b (1-8, 16) și 36 c (9-13). 1: Ptuj/M. 104 (după Korošec 1999); 2: Ptuj/M. 220 (după Korošec 1999); 3: Vukovar-*Lijeva bara*/M. 316 (după Demo 2009); 4: Malé Kosihy/M. 58 (după Hanuliak 1994); 5: Vukovar-*Lijeva bara*/M. 364 (după Demo 2009); 6: Ptuj/M. 48 (după Korošec 1999); 7: Ptuj/M. 295 (după Korošec 1999); 8: Malé Kosihy/M. 30 (după Hanuliak 1994); 9: Malé Kosihy/M. 369 (după Hanuliak 1994); 10: Čakajovce/M. 90 (după Hanuliak-Rejholcová 1999); 11: *Tápé-Malajdok B* (după Bálint 1991); 12: Zmajevac/M. 1 (după Kiss 1983); 13: *Timișoara-Cioreni*/ M. 13 (după Rădulescu-Gáll 2001); 14: *Ibrány-Esbó halom*/M. 25 (după Istvánovits 2003); 15: *Letskés-Tégláégető*/M. 32 (după Bakay 1978); 16: *Letskés-Tégláégető*/M. 64 (după Bakay 1978).

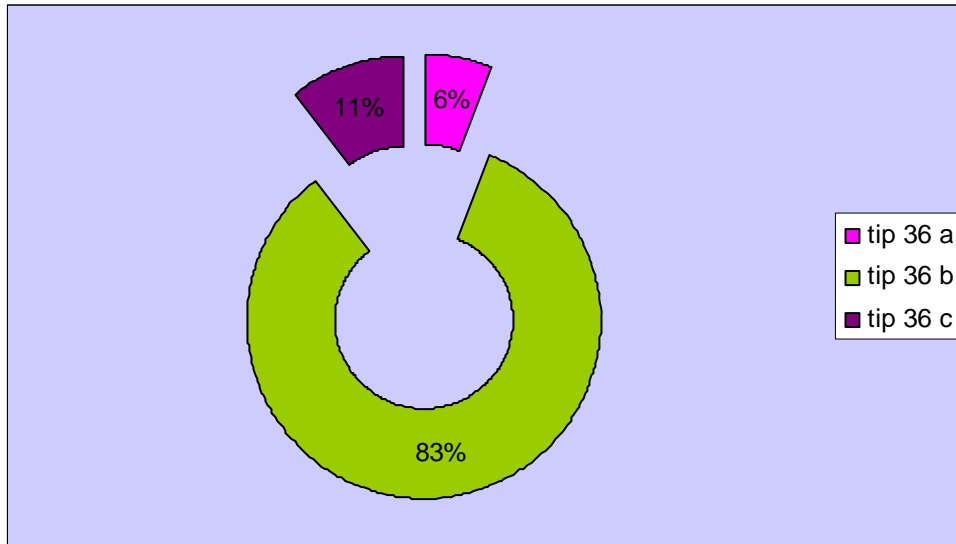

Fig. 1. Procentajul inelelor de tip 36 a-c.

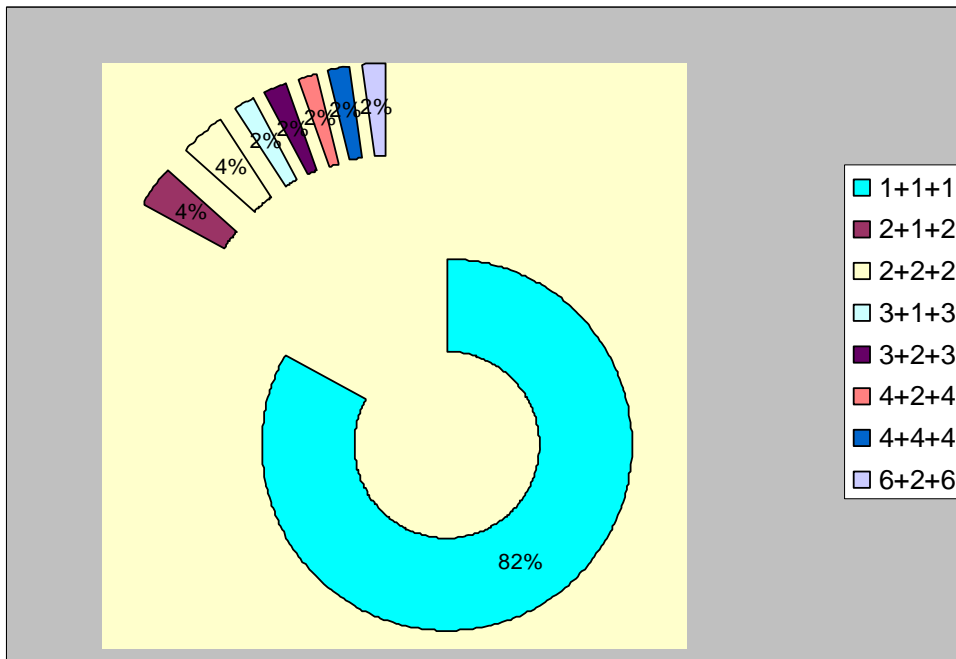

Fig. 2. Procentajul inelelor de tip 36 b cu variantele decorative 1+1+1, 2+1+2, 2+2+2, 3+1+3, 3+2+3, 4+2+4, 4+4+4 și 6+2+6.